

עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ

הגדה של פסח

בית קלם

התבוננות והתעוררות
על דרך המוסר

מדברי הוד גאון מאור הגולה סבא קדישא מרנא ורבנא
רבי שמחה זיסל זיוו (ברוידא) זצוקללה"ה
ותלמידיו ממשיכי דרכו בניהול הת"ת זצוק"ל
אשר נשמעו מפיהם ומפי תלמידיהם גדולי הדורות
מלוקמים מהנדפס ומכתבי יד ורשימות תלמידים

מהדורה מיוחדת לרגל שמחת נישואי
יונה זאב וחי' רחל קרויזר
ר"ה אדר התשפ"ו

הספרים שיצאו לאור על ידינו בס"ד
מרבתינו בעלי המוסר:

קדוש ישראל	כתבי הסבא מקלם
א. ספר הזכרון למרן הגרי"ס	א. פנקס הקבלות [מהדורה מורחבת]
ב. שביבי מוסר למרן הגרי"ס	ב. ימים נוראים
ג. אבן ישראל, דרושי מוסר ממרן הגרי"ס	ג. חנוכה ופורים
	ד. כתבי תלמידיו [ב' כרכים]
מוסרי קלצק	בית קלם
א. רבי יוסף לייב ננדיק	א. ספר הזכרון
רבי יחזקאל לוינשטיין	ב. אמונה ומידות
	ג. קניני תורה
מכתב מאליהו	ד. תפילה ומוסר, שבת ומועדים
א. ספר הזכרון [ד' כרכים]	ה. חמשה חומשי תורה [ה' כרכים]
• קובץ אגרות	ו. תהלים
• שיחות ומאמרי זכרון	ז. הגדה של פסח
• מאמרים ומכתבים [ב' כרכים]	דברי ידידיה
ב. אלול וירח האיתנים [ב' כרכים]	א. על חומש בראשית ושיר השירים
ג. חנוכה ופורים	ישרי לב
ד. הגדת הרב דסלר	הארות מוסריות מגדולי בעלי המוסר
ה. חנוך לנער [ב' כרכים]	א. סידור לימות החול ולשבת קודש
ו. שיר השירים ומגילת אסתר	ב. מאמרי ימי החנוכה

© כל הזכויות שמורות

ערוך ויו"ל על ידי

"שפתי חכמים" – ועד להפצת תורה ומוסר

רחוב אברהם בן דוד 41, בני ברק טל: 03-6779620

SIFSEI CHACHAMIM
INSTITUTE FOR THE DISSIMINATION
OF TORAH AND MUSSAR
41, Avraham ben David St. Bnei Brak

נדפס על נייר שאין בו חשש חילול שבת ח"ו

תוכן הענינים ומקורות

ג פתיחה

- א **עבודת חודש ניסן / הסבא** (בית קלם תפילה ומוסר עמ' שפ)
 ב **עוד בענין הנ"ל / רבי שמואל בצלאל** (קנ"ו פסח שע"י ישיבת פורת יוסף עמ' מא)
 ג **דברי התעוררות לכבוד שבת הגדול / הסבא** (בית קלם אמונה עמ' פא)
- ד **מאמר כללי לכבוד חג הפסח / הסבא** (זחמה ומוסר ח"א עמ' נה עפ"י כת"י)
 ה **מכתב ששיגר לבני ביתו לפני חג הפסח / הסבא** (בעקבות בית אבא ח"ה עמ' 485 ועפ"י כת"י)

יג שבת הגדול

- ו **שמיעת דרשת שבת הגדול – השכר לפי הקושי / הסבא** (זחמה ומוסר ח"א עמ' שפז)
- ז **שבת הגדול שחל בערב פסח – הלימוד מסעודות שבת זו / הסבא** (בית קלם תפילה ומוסר עמ' עד)

כה בדיקת חמץ

- ח **בדיקת חמץ – טעמי חומר איסור חמץ / הסבא** (זחמה ומוסר ח"ב עמ' צח)
 ט **מכירת חמץ – הקולות שבמכירה / הסבא** (פנקס הקבלות עמ' עו)
 י **הריני מוכן ומזומן – הכנת השכל למעשה גשמי / הסבא** (בית קלם תפילה ומוסר עמ' יג)
 יא **אשר קדשנו בַּמִּצְוֹתַי – הדרך לקדושה / רבי נחום זאב ז"ו** (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' שכ)
- יב **אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בַּמִּצְוֹתַי – העונג העצום שבקדושה / הסבא** (זחמה ומוסר ח"א עמ' קעט)
 יג **בעור חמץ – השמחה במצוה זו / רבי אליהו רגולר** (תולדות אליהו עמ' 67)
 יד **בעור חמץ – דין ביעור בחמץ דרבנן / הסבא** (כוכבי אור החדש עמ' קצט)
 טו **כָּשֶׁם שֶׁבְעֵרְנוּ חֶמְצִי... כִּךְ תִּזְכְּנוּ לִבְעֹר הַיֵּצֵר הָרָע... – ביעור השאור שבעיסה / הסבא** (כוכבי אור החדש עמ' רפ)

לא ערב פסח

- טז **וְצִוְנוּ עַל מִצְוַת עֵרֹב – סיבת התקנה / הסבא** (אור רש"י ויקרא עמ' קכו)

לד סדר קרבן פסח

- יז **שִׁיחָה שִׁיחַ שִׁפְתוֹתַי נוֹשָׁבוּ... כָּאֱלוֹ הַקָּרְבָּנוֹ – הדרך לזה / הסבא** (זחמה ומוסר ח"ב עמ' קכה)
 יח **הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁי... – מעלת הנקרא 'ראש' / הסבא** (זחמה ומוסר ח"א עמ' רנו)
 יט **וּפְסַח ה' עַל הַפֶּתַח – המזוזה זכר לכך / הסבא** (בית קלם אמונה עמ' פג)
 כ **וּפְסַח ה' עַל הַפֶּתַח – עוד בענין הנ"ל / הסבא** (זחמה ומוסר ח"ב עמ' רל)
 כא **וַיִּלְכְּוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... – מעלת המעשה עפ"י הכוונה / הסבא** (זחמה ומוסר ח"ב עמ' צב)
 כב **וַיִּלְכְּוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה – שחר על מחשבה כעל מעשה / הסבא** (בית קלם תפילה ומוסר עמ' שפז)
- כג **וַיִּלְכְּוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה – עוד בענין הנ"ל / הסבא** (זחמה ומוסר ח"ב עמ' שלח)
 כד **כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בֶּן עִשׂוֹ – גודל השכר למרות תוקף החובה / הסבא** (בית קלם תפילה ומוסר עמ' שפד)
 כה **כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בֶּן עִשׂוֹ – עוד בענין הנ"ל / הסבא** (בית קלם תפילה ומוסר עמ' שפז)
 כו **מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בֶּן עִשׂוֹ – החינוך ע"י דוגמא אישית / רבי אליהו אליעזר דסלר** (בית קלם ספר הזכרון עמ' רכה)
 כז **וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח... – הגנות במניעת הקרבת ק"פ במדבר / הסבא** (בית קלם במדבר עמ' צב)

כח	למה נגרע... איש כי יהיה טמא לנפש... ועשה פסח לה' – כשאדם רוצה מצוה נעשה מחוייב / הסבא (בית קלם אמותה עמ' שגא)	לג	ושם נעלה ונראה – תכלית העלייה לרגל / הסבא (כתבי הסבא ימ"ג עמ' קנד)
כט	בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים – הרמז שביציאה באביב / ר' משה שמעון זיוויטץ (בית פגא עמ' ק)	לד	ושם נעלה ונראה – ציור מוחשי בזה / רבי אליהו אליעזר דסלר (הגדת הרב דסלר עמ' מא)
ל	בחפזון יצאת מארץ מצרים – הנסיון שביציאה בחפזון / רבי ירוחם ליוואוויץ (דעת תורה בראשית עמ' רפא)	לה	ושם נעלה ונראה – עוד בענין הנ"ל / רבי אבא גרוסברד (גנוי שערי ציון עמ' קיח)
לא	בחפזון יצאת מארץ מצרים – עוד בענין הנ"ל / רבי ירוחם ליוואוויץ (דעת חכמה ומוסר ח"א עמ' קיח)	לו	יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי – הבדלי הלשונות / רבי דניאל מובשנבויץ (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תריא)
לב	ויועץ המלך... לעשות הפסח בחדש השני... / רבי יוסף זכריה שטרן (שו"ת זכר יהוסף אר"ח סי' לה סק"ד)	לז	ותן חלקנו בתורתך – לכל א' יש חלק מיוחד / הסבא (אור רש"י בראשית עמ' לו)

סא

ליל הסדר

לח	וזכנו לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ה' – העיקר עבודה עצמית / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' רמ)	לט	ליל הסדר – עריכתו בכל ישראל - אמונה בחוש / רבי אליהו לאפיאן (לב אליהו ח"ג עמ' רלב)
----	---	----	--

סב

קדיש

מ	ארבע כוסות – תכליתם לפרסומי ניסא / הסבא (עפ"ד בחכמה ומוסר ח"א עמ' קכו)	מח	מועדים לשמחה – עבודת השמחה / רבי יחזקאל לוינשטיין (אמרי יחזקאל עמ' כ)
מא	ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו – גודל קדושת וברכת השבת / הסבא (פנקס הקבלות עמ' קטו)	מט	זמן חרותנו – בכל שנה ושנה / רבי אליהו אליעזר דסלר (מכתב מאליהו ח"א עמ' 103: ח"ב עמ' 28: 21)
מב	ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו – עוד בענין הנ"ל / הסבא (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תתיב)	נ	זכר ליציאת מצרים – הזכר נקבע ע"י מעשי המצוות / רבי נחום זאב זיו (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' שצ)
מג	אשר ברא אלקים לעשות – מעשי המצוות בפועל הם התכלית / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' קפ)	נא	המבדיל... בין ישראל לעמים – בין חכמי אומה"ע לחכמי ישראל / רש"ת (בית קלם אמותה עמ' עדר)
מד	אשר ברא אלקים לעשות – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' שג)	נב	המבדיל... בין ישראל לעמים – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' רפא)
מה	אשר ברא אלקים לעשות – הכל תלוי במעשי האדם / הסבא (עפ"ד בחכמה ומוסר ח"א עמ' צה)	נג	המבדיל... בין ישראל לעמים – עוד בענין הנ"ל / רבי אליהו לאפיאן (לב אליהו ח"א עמ' רסג)
מו	אשר בחר בנו – בחירה גם מכל הנבראים / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' מ)	נד	הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך – קדושתנו בדמיון אליו / הסבא (כתבי הסבא ימ"ג עמ' יז)
מז	בחר בנו מכל עם... ותתן לנו... מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון – תכלית שמחת המועדים / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קכ)	נה	הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך – נקודת קדושה בכל יהודי / רבי אליהו לאפיאן (לב אליהו ח"א עמ' קק)

מגיד

עא

עג	וּאָפּלו... כָּלנוּ זְקֵנִים... מְצוּה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר – מעלת הזקנה / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' צט)	נו	מְגִיד – תכלית הסיפור / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קח)
עד	וּאָפּלו... כָּלנוּ זְקֵנִים... מְצוּה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ותלמידיו ח"א עמ' יז)	נז	מְגִיד – הסיפור כזריעה המצמיחה פירות / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' ירד)
עה	וּאָפּלו... כָּלנוּ זְקֵנִים... מְצוּה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר – עוד בענין הנ"ל / הסבא (כתבי הסבא ימ"נ עמ' קכד)	נח	מְגִיד – להכיר ביציאת מ"א צ באמונה עיוורת / הסבא (בית קלם אמותה עמ' עח)
עו	וּכְל הַמְרֵבָה לְסַפֵּר בְּיַצִּיאת מְצֻרִים הָרִי זֶה מְשַׁבַּח – הסיפור משובח / רבי ירוחם ליוואויץ (דעת חכמה ומוסר ח"א עמ' קסז)	נט	מְגִיד – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' לט)
עז	וּכְל הַמְרֵבָה לְסַפֵּר בְּיַצִּיאת מְצֻרִים הָרִי זֶה מְשַׁבַּח – עוד בענין הנ"ל / רבי צבי הירש ברוינדא (פנקס הקבלות עמ' ריב)	ס	מְגִיד – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' קד)
עח	וּכְל הַמְרֵבָה לְסַפֵּר בְּיַצִּיאת מְצֻרִים הָרִי זֶה מְשַׁבַּח – עוד בענין הנ"ל / רבי ראובן מלמד (תפירת חנה עמ' רפ)	סא	כָּל דְּכַפֵּין יִיתִי וְיִכּוּל – גודל חיוב הכנסת אורחין / רבי אליהו אליעזר דסלר (הגדת הרב דסלר עמ' נו)
עט	לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ – זכרונה ב' פעמים ביום / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קז)	סב	הַשְׁתָּא הַכָּא לְשָׁנָה הַבֹּאֶה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל – הגאולה תהא כבמצרים / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' יא)
פ	בְּרוּךְ הַמְקוֹם – אהבת מקומו של עולם אליו / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' יז)	סג	הַשְׁתָּא עֲבָדֵי לְשָׁנָה הַבֹּאֶה בְּנֵי חוּרִין – מיהו בן חורין / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' צט)
פא	בְּרוּךְ הַמְקוֹם – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' נט)	סד	מֵה נִשְׁתַּנְּה... – ע"י שאלה ותשובה מתיישב הדבר / הסבא (בית קלם קטני תורה עמ' רצד)
פב	בְּרוּךְ הַמְקוֹם בְּרוּךְ הוּא בְּרוּךְ שֶׁנֶּתַן תּוֹרָה... כְּנִגְד אַרְבַּעָה בְּנִים – רק המקום יכול לתת כזו תורה / רבי יחזקאל לוינשטיין (אור יחזקאל ח"ה עמ' כד)	סה	מֵה נִשְׁתַּנְּה... – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' ש)
פג	בְּרוּךְ הַמְקוֹם בְּרוּךְ הוּא בְּרוּךְ שֶׁנֶּתַן תּוֹרָה... כְּנִגְד אַרְבַּעָה בְּנִים – עוד בענין הנ"ל / רבי דניאל מובשוביץ (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תרג)	סו	מֵה נִשְׁתַּנְּה... – עוד בענין הנ"ל / רבי דניאל מובשוביץ (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תשי)
פד	בְּרוּךְ שֶׁנֶּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל – התורה ניתנה לטובתנו / הסבא (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' טב)	סז	עֲבָדִים הָיִינוּ לַפְּרָעָה – שמו מורה על עומק טומאת מצרים / רבי אליהו אליעזר דסלר (מכתב מאליהו ח"ב עמ' 118; ח"ד עמ' 132)
פה	אֶחָד חֲכָם – חכם הוא כשהרצונות אינם שולטים על השכל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' עח)	סח	עֲבָדִים הָיִינוּ... בְּמִצְרַיִם וְיֻצֵּאנוּ... וְאָלוּ לֹא הוּצֵאנוּ... מִשְׁעַבְדֵּים הָיִינוּ... – היציאה מבררת חובת עבודתנו לה' / הסבא (בית קלם שמות עמ' רסח)
פו	אֶחָד חֲכָם – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' שז)	סט	עֲבָדִים הָיִינוּ... בְּמִצְרַיִם וְיֻצֵּאנוּ... וְאָלוּ לֹא הוּצֵאנוּ... מִשְׁעַבְדֵּים הָיִינוּ... – האור ניכר מתוך החושך / הסבא (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' קפ)
פז	אֶחָד חֲכָם – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' שכ)	ע	עֲבָדִים הָיִינוּ... בְּמִצְרַיִם וְיֻצֵּאנוּ... וְאָלוּ לֹא הוּצֵאנוּ... מִשְׁעַבְדֵּים הָיִינוּ... – עוד בענין הנ"ל / הסבא (כתבי הסבא חנוכה עמ' קב)
פח	אֶחָד חֲכָם וְאֶחָד רָשָׁע – רשעות באה מחסרון בחכמה / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' נח)	עא	וּאָפּלו כָּלנוּ חֲכָמִים... מְצוּה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר – שינון דברים ידועים / רבי ראובן דוב דסלר (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תעד)
		עב	וּאָפּלו... כָּלנוּ זְקֵנִים... מְצוּה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר – לא להסתמך על ידיעה מנערת / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' ט)

- פט **מָה הָעֵדוּת...** – עדות הם המצוות המלמדות אמונה / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' צג)
- צ **מָה הָעֵדוּת...** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' רצו)
- צא **מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים** – העדות מביאים לקיים החוקים / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' קד)
- צב **מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים** – העדות מביא לידיעות המקובלים / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' סז)
- צג **מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים** – בחינות שונות בכל קוץ / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' סז)
- צד **מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (בית קלס קנייני תורה עמ' שנו)
- צה **מָה הָעֵבֶדָה הַזֹּאת לָכֵם... כִּפּוּר בְּעֵקֶר** – מתנגדי המוסר כופרים בתורה / הסבא (בית קלס תפילה ומוסר עמ' ריג)
- צו **וּלְפִי שְׁהוּצִיָא אֶת עֲצָמוֹ מִן הַכָּלל כִּפּוּר בְּעֵקֶר** – חטא הבא מתאוה אינו כפירה / הסבא (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' קיד)
- צז **וּלְפִי שְׁהוּצִיָא אֶת עֲצָמוֹ מִן הַכָּלל כִּפּוּר בְּעֵקֶר** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' שלא)
- צח **בְּעֵבֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְצֹאתִי מִמִּצְרַיִם** – היציאה היתה כדי שנעבדנו / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' מ)
- צט **מָה זֹאת? וְאִמְרַת אֱלֹהֵי בְּחֻק יַד הוּצִיָאנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדָיו** – ב' בחינות בחובת עבודתנו / הסבא (בית קלס שמות עמ' רסח)
- ק **וְשִׁאֵנוּ יוֹדַע לְשֹׂאֹל אֶת פֶּתַח לוֹ** – לימוד דרכי ההנהגה / הסבא (בית קלס ספר הוחרן עמ' קנד)
- קא **בְּשַׁעָה שֵׁשׁ מִצָּה וּמְרוֹר מְנַחִים לִפְנֵיךָ** – כח הצירוף / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' נו)
- קב **מִתְחַלֵּה עוֹבְדֵי עֲבֹדָה זָרָה... וְאַתָּן לִיצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאַתָּן עֵשׂוֹ** – הפסולת עברה לעשו / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קב)
- קג **וְעֲקִשׂוּ קָרְבָנוּ הַמְקוֹם לְעִבּוֹדָתוֹ** – האושר הגדול / הסבא (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' קצב)
- קד **וְעֲקִשׂוּ קָרְבָנוּ הַמְקוֹם לְעִבּוֹדָתוֹ** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (בית קלס קנייני תורה עמ' רלז)
- קה **אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל** – שניכר על ישראל שהולכים בדרכיו / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קלח)
- קו **וְאָקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבִרְהֶם** – לאחר מאמץ עילאי עצמי / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' תמב)
- קז **וְאָקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבִרְהֶם** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (פנקס הקבלות עמ' קמב)
- קח **וְאוֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן** – בדרך שאדם רוצה לילך / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' רס)
- קט **וְאוֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' רס)
- קי **וְאוֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' קכב)
- קיא **בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ... שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֹשֵׁב אֶת הַקֶּץ** – רצון להיטיב / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' רפז)
- קיב **בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ... וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל** – הדרך שהביאה קיום ההבטחה / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' קלא)
- קיג **שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֹשֵׁב אֶת הַקֶּץ... אֲרֻבַּע מְאוֹת שָׁנָה** / קושי השיעבוד השלים / הסבא (בית קלס שמות עמ' עד. קנט)
- קיד **וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּן אֲנֹכִי** – עונש על בחירתם / הסבא (בית קלס אמונה עמ' שסט)
- קטו **דָּן אֲנֹכִי** – המקור לכל ניסי היציאה / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' שצא)
- קטז **וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל** – אימתי העשירות מעלה? / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קמו)
- קיז **וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל** – הבטחה שלא יאבדו מעלותיהם / רבי דניאל מובשוביץ (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תשלא)
- קיח **וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל** – לקיום ההבטחה הוצרך להתגבר על היצר / רבי יעקב ניימן (דרכי מוסר עמ' קצא)
- קיט **וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' רמד)
- קכ **שֶׁבָּכַל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם** – הפלא הגדול / הסבא (בית קלס אמונה עמ' צט. בית קלס ויקרא עמ' שפ)
- קכא **שֶׁבָּכַל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' שמט)
- קכב **שֶׁבָּכַל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם** – עוד בענין הנ"ל / רבי נחום זאב ז"י (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' שצ)

קכג **שְׁבַכְל דּוּר וְדוּר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם – אִף תּוֹרַתֵנוּ נִשְׁתַּמְרָה / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג ע"ג)**

קכד **שְׁבַכְל דּוּר וְדוּר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם וַיִּקְרָא עַמּוּ עַמּוּ שַׁעַט) קכה **אֲרָמִי אֲבִד אֲבִי – יַעֲקֹב הִיא אֲבוּד / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם אֲמוּנָה עַמּוּ שַׁעַט)****

קכו **אָנוּס עַל פִּי הַדְּבוּר – פַּחַד מִטּוֹמַאֵת מְצָרִים / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג ר"ו)**

קכז **אָנוּס עַל פִּי הַדְּבוּר – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (כְּתָבִי הַסְבָּא יִמְי"ו עַמּוּ יָד עַפ"י כְּת"י)**

קכח **אָנוּס עַל פִּי הַדְּבוּר – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם סֵפֶר הַזְּכוּרֹן עַמּוּ ט"ד)**

קכט **שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם – לֹא בִיטְלוּ דַעְוֵיתֵיהֶם מְכוֹרַח הַמַּצֵּב / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג ע"ג רַפְס)**

קל **שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם שְׁמוֹת עַמּוּ ז')
קלא **שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג רַצֵּב)****

קלב **שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / רַבִּי שְׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן (בֵּית קֶלֶם סֵפֶר הַזְּכוּרֹן עַמּוּ רַעַט)**

קלג **וְאֵת עֵירוֹם וְעָרֶיהָ – מוֹשְׁרָשִׁים בַּעֲבוּדָה זָרָה / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג קָג)**

קלד **וְאֵת עֵירוֹם וְעָרֶיהָ – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (כְּתָבִי הַסְבָּא וּתְלַמִּידֵי ח"א ע"ג ע"ג קַפ)**

קלה **וְאֵת עֵירוֹם וְעָרֶיהָ – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג לַג)**

קלו **וְאוֹמַר לָךְ בְּדַמִּיךָ חַיִּי – דָם פִּסַח וּמִילָה / הַסְבָּא (כְּתָבִי הַסְבָּא חֲנוּכָה עַמּוּ ט"ב)**

קלז **וְאוֹמַר לָךְ בְּדַמִּיךָ חַיִּי – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג ט"ז)**

קלח **וַיִּרְעוּ אֲתָנוּ הַמְצָרִים כְּמָה שְׁנֵאֲמַר הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ... – פִּרְעָה בִיקֵשׁ לְבַלְבֵּל דַּעְתָּם / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם שְׁמוֹת עַמּוּ ע"ד)**

קלט **הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ... כָּל הַבֵּן הִילוּד... – א"א הַתְּחַסֵּם נִגְדוּ יוֹת' / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג ט"ח)**

קמ **הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ... כָּל הַבֵּן הִילוּד... – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג קַפּו)**

קמא **הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ... כָּל הַבֵּן הִילוּד... – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג ט"ט)**

קמב **הָבָה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבָּה – רִבּוּי בְּאִיכוֹת / רַבִּי דְנִיָּאל מוֹבְשׁוּבִיץ (כְּתָבִי הַסְבָּא וּתְלַמִּידֵי ח"ב ע"ג תְּשֻׁלַּב)**

קמג **וַיֶּאֱחָזוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבְדָּה וַיִּזְעַקוּ – כַּדִּי לִזְכוּר שְׁתַּלּוּיִים בִּיד ה' / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג א')**

קמד **וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֵת נַאֲקָתָם – זֶה הִבִּיא לְכָל גְּאוּלוֹת מְצָרִים / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג שַׁחָה)**

קמה **וַיִּרְא אֱלֹקִים אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹקִים – מַכַּח הַתְּעוֹרְרוֹת מִשֶּׁה לַרְחֵם עַל יִשְׂרָאֵל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג קַצֵּו)**

קמו **וְאֵת עַמְלָנוּ אֵלוּ הַבְּנִים – עֵמֶל גּוֹף וּנְפֶשׁ / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם תְּפִילָה וּמוֹסֵר עַמּוּ שִׁכּוּ)**

קמז **וְאֵת עַמְלָנוּ אֵלוּ הַבְּנִים – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג רַכֵּב)**

קמח **וְאֵת עַמְלָנוּ אֵלוּ הַבְּנִים – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם סֵפֶר הַזְּכוּרֹן עַמּוּ קַטּו)**

קמט **וְאֵת עַמְלָנוּ אֵלוּ הַבְּנִים – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם וַיִּקְרָא עַמּוּ רַכּוּ)**

קנ **וְאֵת עַמְלָנוּ אֵלוּ הַבְּנִים – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם וַיִּקְרָא עַמּוּ רַכּוּ)**

קנא **אֲנִי וְלֹא מִלְּאָךְ... אֲנִי וְלֹא שְׂרָף – גִּילּוּי עֵצוּם / רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּצַלָּל (קוֹר' פִּסַח שַׁע"י פּוֹרַת יוֹסֵף עַמּוּ ז"א)**

קנב **וּבְמִזְרָא גְדֹל זוּ גְלוּי שְׁכִינָה – בַּשַּׁעַת גִּילּוּי בֵּא מוֹרָא עַל כָּל חֲסוּרֹן / רַבִּי אֵלִיהוּ אֵלִיעֶזֶר דַּסְלַר (מַמ"א ח"ה ע"ג 177)**

קנג **הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי... – לֵלֵא מַלְחָמָה / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג רַחֵו)**

קנד **כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם ה' אֱלֹקֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ – לֵאחֹר הַכְּרָה חוֹשֵׁית בֵּא הַכְּרַת הַשִּׁכְל / רַבִּי רַאוּבֵן דּוֹב דַּסְלַר (כְּתָבִי הַסְבָּא וּתְלַמִּידֵי ח"ב ע"ג תְּלֵא)**

קנה **וְאֵת הַמַּטֵּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוֹ אֵת הָאֵתָת – הַמַּהֲלַךְ בְּזָה / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג רַפֵּו)**

קנו **וְאֵת הַמַּטֵּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוֹ אֵת הָאֵתָת – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג רַצֵּד)**

קנז **וְאֵשׁ – הִיסוּרִים שְׁבֹאשׁ / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג שַׁחָה)**

קנח **וְאֵשׁ – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"ב ע"ג כּוּ)**

קנט **אֵלוּ עֵשֶׂר מִכּוֹת... – הַשְּׁמַחָה בְּנִקְמַת מְצָרִים / רַבִּי לֵיִיב בְּרוּיָדָא (כְּתָבִי הַסְבָּא וּתְלַמִּידֵי ח"א ע"ג רִישׁ)**

קס **אֵלוּ עֵשֶׂר מִכּוֹת... – הַמְּכוֹת בְּאוּ בַּגִּלָּל שֶׁהֵלַךְ אַחֵר הַרְצוּנוֹת נִגְדֵי הַשִּׁכְל / הַסְבָּא (חַכְמָה וּמוֹסֵר ח"א ע"ג שִׁיד)**

קסא **אֵלוּ עֵשֶׂר מִכּוֹת... – עוֹד בַּעֲנִין הַנ"ל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶם תְּפִילָה וּמוֹסֵר עַמּוּ שַׁפֵּג)**

קפ **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... עַל אַחַת כִּמָּה וְכִמָּה... – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / רַבִּי אֱלִיהוּ אֲלִיעֶזֶר דַּסְלֵר (מִכְתָּב מֵאֵלֶיהוּ אֵלּוּל עַמ' קנג)**

קפא **אֵלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם... דִּינוּ – יִצְיָאֵת מִצְרַיִם יִזְכְּכָה נַפְשׁנוּ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' רצג)**

קפב **אֵלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דִּינוּ – דִּי בַכֵּךְ לְהַשִּׁיג אִמּוֹנָה / רַבִּי יִחְזַקְאֵל ל״ג עַמ' נ: (אֲדוּר יִחְזַקְאֵל ח"ג עַמ' נ: ח"ו עַמ' קט)**

קפג **אֵלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשְּׁבֵת... דִּינוּ – חִיזוּק אִמּוֹנָה / הַסְבָּא (פְּנִקְס הַקְּבֻלוֹת עַמ' קיב)**

קפד **אֵלּוּ קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינִי וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דִּינוּ – מַעֲלַת הַקִּירְבָּה לְהַר סִינִי / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"ב עַמ' רלז)**

קפה **אֵלּוּ קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינִי וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דִּינוּ – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / רַבִּי אֲבֵרָהִם זָב אֲבֵרָמֶס (בֵּית קֶלֶס תְּפִילָּה וּמוֹסֵר עַמ' שצג)**

קפו **וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה – דִּי בִשְׁכַל כַּדִּי לְהַגִּיעַ לְהַלְכִּיכָה בְּדַרְכֵינוּ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' רז)**

קפז **נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה – הַתְּנָאִים הַדְּרוּשִׁים לְזִכּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה תִּהְיֶה מְסוּרָה בְּיַדֵינוּ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' כז)**

קפח **נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶס קִינִינִי תוֹרָה עַמ' ו)**

קפט **הַכְּנִיסָנוּ לְאַרְצֵנוּ יִשְׂרָאֵל – מַעֲלַת א"י / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶס בְּרֵאשִׁית עַמ' תַּקסו)**

קצ **הַכְּנִיסָנוּ לְאַרְצֵנוּ יִשְׂרָאֵל – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"ב עַמ' מו)**

קצא **הַכְּנִיסָנוּ לְאַרְצֵנוּ יִשְׂרָאֵל – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' שט)**

קצב **הַכְּנִיסָנוּ לְאַרְצֵנוּ יִשְׂרָאֵל – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' שפּט)**

קצג **הַכְּנִיסָנוּ לְאַרְצֵנוּ יִשְׂרָאֵל – מִפְּנֵי חֲבִיבוֹתֵינוּ לְה' / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶס תְּפִילָּה וּמוֹסֵר עַמ' רִט)**

קצד **שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם... וְבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה – הַיִּצְיָאָה בְּזִכּוֹת בִּיהַמ"ק / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"ב עַמ' רנט)**

קצה **וְבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ – נִבְנֶה בְּרַחֲמִים / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' קצד)**

קצו **כָּל שְׂלֵא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ... וְאֵלּוּ הֵן... – טַעַם הָאֲרִיכוֹת / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' רכט)**

קצז **פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים... גוֹדֵל הַשֶּׁכֶר בְּכָל דְּרַגַּת אֲכִילָה / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' קפב)**

קסב **אֵלּוּ עֲשֶׂר מִכּוֹת... – מִכּוֹת לְלֹא תַכְלִית / הַסְבָּא (כְּתָבִי הַסְבָּא חֲנוּכָה עַמ' קכה)**

קסג **חֲשֵׁךְ – הַקּוֹשֵׁי שְׁבוּחוֹשֵׁךְ / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶס בְּרֵאשִׁית עַמ' צא)**

קסד **חֲשֵׁךְ – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"ב עַמ' עה)**

קסה **וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה... וַיִּירָאוּ... וַיִּאֱמִינוּ – בֵּין רַאֲיִיה שְׁלֵנוּ לְרַאֲיִיה שְׁלֵהֶם / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"ב עַמ' ו)**

קסו **וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה... וַיִּירָאוּ... וַיִּאֱמִינוּ – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶס תְּפִילָּה וּמוֹסֵר עַמ' קפח)**

קסז **וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה... וַיִּירָאוּ... וַיִּאֱמִינוּ – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' שצח)**

קסח **וַיִּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ – תּוֹקֵף אִמּוֹנַת יִשְׂרָאֵל / הַסְבָּא (בֵּית קֶלֶס אִמּוֹנָה עַמ' לו)**

קסט **וַיִּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / רַבִּי רַאֲוֹבֵן דּוֹב דַּסְלֵר (כְּתָבִי הַסְבָּא וּתְלַמִּידֵי ח"ב עַמ' תכה)**

קע **יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עִבְרָה וְזַעַם – בְּלִי תַכְלִית / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"ב עַמ' כד)**

קעא **בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֲשֶׂר מִכּוֹת וְעַל הֵם לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת – הַנִּקְמָה בַּיּוֹם פִּי חֲמֵשׁ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' רמא)**

קעב **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... – טוֹבַת הַקְּבָ"ה הַכּוֹנֵה לְעוֹד טוֹבוֹת / הַסְבָּא (כְּתָבִי הַסְבָּא חֲנוּכָה עַמ' כא)**

קעג **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... דִּינוּ – הַכַּח לְהַכִּיר בְּמוֹעֵט כְּמִרוּבָה / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' פּט)**

קעד **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... דִּינוּ – כִּךְ גַּם אֲצַלְנוּ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' קצב, וְעַ"ע בֵּית קֶלֶס קִינִינִי תוֹרָה עַמ' שפּד)**

קעה **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... דִּינוּ – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' יז)**

קעו **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... דִּינוּ – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / רַבִּי רַאֲוֹבֵן דּוֹב דַּסְלֵר בְּמִכְתָּב לְאַחֵינוּ (כְּתָבִי הַסְבָּא וּתְלַמִּידֵי ח"ב עַמ' תַּקעה)**

קעז **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... עַל אַחַת כִּמָּה וְכִמָּה... – לְהַתְּבוֹנֵן בְּכָל פֶּרֶט בְּנִפְרָד / הַסְבָּא (פְּנִקְס הַקְּבֻלוֹת עַמ' קמו)**

קעח **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... עַל אַחַת כִּמָּה וְכִמָּה... – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / הַסְבָּא (חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"א עַמ' רטו)**

קעט **כִּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלִינוּ... עַל אַחַת כִּמָּה וְכִמָּה... – עוֹד בַּעֲנִין הַנִּלְ / רַבִּי יְרוּהֵם לְיוֹאוּוִיץ (דַּעַת תּוֹרָה דְּבָרִים ח"ב עַמ' יח)**

ריא ונאמר לפניו שירה חדשה... ונודה לך שיר
חדש – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה)
ומוטר ח"ב עמ' מט)

ריב הללו עבדי ה' הללו את שם ה'
– מהניסים מכירים יד ה' בטבע / הסבא
(בית קלם אמונה עמ' עג; וע"ע חכמה ומוטר ח"ב
עמ' קא)

ריג הללו עבדי ה' הללו את שם ה' – להכרת
יד ה' צריך קבלת עולו / הסבא (חכמה ומוטר
ח"ב עמ' קב)

ריד רם על כל גוים ה' על השמים כבודו
– שני מבטים / הסבא (חכמה ומוטר ח"ב עמ'
קה)

רטו המשפילי לראות בשמים ובארץ
– ההשפלה גם בראותו בשמים / רבי
אליהו אליעזר דסלר (מכתב מאליהו חנוכה עמ'
לד)

רטז המשפילי לראות בשמים ובארץ – עוד
בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוטר ח"א עמ' רנא)

ריז מקימי מעפר דל... להושיבי עם נדיבים
עם נדיבי עמו – עני בדעת יכול להשיג
חכמה / הסבא (חכמה ומוטר ח"ב עמ' קה)

ריח מקימי מעפר דל... להושיבי עם נדיבים
עם נדיבי עמו – מענין לענין באותו ענין
/ הסבא (בית קלם תהלים עמ' קעג)

ריט בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם
לועז היתה יהודה לקדשו – ע"י היציאה
ניכרה מעלתם / הסבא (חכמה ומוטר ח"ב עמ'
קד)

רכ בצאת ישראל ממצרים... היתה יהודה
לקדשו – ביציאת"מ נתקדש ש"ש בעולם
/ הסבא (חכמה ומוטר ח"ב עמ' קה)

רכא אלקינו ואלקי אבותינו – ב' סיבות
לבקשה / רבי אליהו לאמיאן (קובץ ולישרי לב
ח"ג עמ' כד)

רכב ואלקי אבותינו – מאבותינו נכיר הטבתו
/ ית' / הסבא (חכמה ומוטר ח"ב עמ' ב)

קצח מצה זו שאנו אוכלים... על שום שלא
הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ
– לימוד לא לחפש חיי נחת / הסבא
(חכמה ומוטר ח"ב עמ' צט)

קצט מצה זו שאנו אוכלים על שום מה...
– המעשה מעורר הכוונה / הסבא (חכמה
ומוטר ח"ב עמ' רלא)

ר על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו
להחמיץ – יש עומק נוסף / רבי לייב
ברוידא (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' רלט)

רא חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא
ממצרים – ע"י כח הציור / הסבא (חכמה
ומוטר ח"א עמ' נה)

רב חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא
ממצרים – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה
ומוטר ח"א עמ' שיב)

רג חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא
יצא ממצרים, שנאמר... – להרגיש
השתעבדות לה' כמו ביציאת"מ / הסבא
(חכמה ומוטר ח"ב עמ' קיט)

רד חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא
ממצרים, שנאמר... – עוד בענין הנ"ל /
הסבא (בית קלם שמות עמ' קמא)

רה חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא
ממצרים, שנאמר... – עוד בענין הנ"ל /
הסבא (חכמה ומוטר ח"א עמ' מב)

רו לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים
– כאילו עתה יצא / הסבא (לעיל עמ' ד)

רו לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים
– עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוטר
ח"א עמ' מב)

רח חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא
ממצרים – מתבטא בכל מעשה / הסבא
(בית קלם תפילה ומוטר עמ' לג)

רט למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים
האלו – לנו ממש / הסבא (חכמה ומוטר ח"ב
עמ' קיב)

רי ונאמר לפניו שירה חדשה... ונודה לך שיר
חדש – על הכרה למעלה מהטבע / הסבא
(חכמה ומוטר ח"ב עמ' ב)

קמוז

רכד וצונו על נטילת ידים – עוד בענין הנ"ל
/ הסבא (חכמה ומוטר ח"א עמ' ששח)

קמוז

רכז על אכילת מרוו – חישוב השיעור /
הסבא (כוכבי אור החדש עמ' רא עפ"י כתי')

רחצה

רכג וצונו על נטילת ידים – טעמי התקנה /
הסבא (בית קלם בראשית עמ' רו)

מוציא מצה, מרור

רכה על אכילת מצה – הדרך בחומרות /
הסבא (חכמה ומוטר ח"ב עמ' ג)

רכו על אכילת מצה – מענין לענין באותו
ענין / הסבא (חכמה ומוטר ח"א עמ' קטג)

שולחן ערוך

קנב

רכת **שִׁלְחָן עוֹרֵךְ** – עוד בענין עבודת שמחת יו"ט / רבי דוב מעייני (הרהר הטוב עמ' 222)

רכת **שִׁלְחָן עוֹרֵךְ** – הידור בשמחת יו"ט / רבי יהזקאל לוינשטיין (בית קלם תפילה ומוסר עמ' שנח)

קנז

ברך

רמח **על שהנחלת לאבותינו... שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד** – התבוננות על ההתחלה / הסבא (בית קלם אמונה עמ' שנא)

רל **שיר המעלות...** – טעם אמירתו / הסבא (בית קלם תפילה ומוסר עמ' תט)

רמט **ונא אל תצריכנו... לא לידי מתנת בשר ודם...** – התדבקות בדרכיו / הסבא (בית קלם ויקרא עמ' טא)

רלא **בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים** – כל הצרות רק חלום / הסבא (בית קלם תפילה ומוסר עמ' תט)

רנ **ונא אל תצריכנו... לא לידי מתנת בשר ודם...** – עוד בענין הנ"ל / רבי אליהו לאפיאן (לב אליהו ח"ב עמ' רצו)

רלב **ברכת המזון** – הכוונה הנדרשת / הסבא (פנקס הקבלות עמ' צב)

רנא **ונא אל תצריכנו... לא לידי מתנת בשר ודם...** – עוד בענין הנ"ל / רבי אבא גרוסברד (בית קלם ספר הזכרון עמ' קטו)

רלג **ברכת המזון** – קבלה ע"ז / הסבא (זחמה ומוסר ח"א עמ' טה)

רנב **לא לידי מתנת בשר ודם...** – כל א' לפי מצבו / רבי אליהו לאפיאן (בית קלם קנייני תורה עמ' שנח)

רלד **ברכת המזון** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (פנקס הקבלות עמ' לו)

רנג **שלא נבזש ולא נכלם לעולם ועד** – חובת ההשענות על ה' / רבי ראובן דוב דסלר (בית קלם אמונה עמ' קכז)

רלה **ברכת המזון** – קבלה לתלמידי הת"ת / הסבא (פנקס הקבלות עמ' קעב)

רנד **כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך** – גודל קדושת השבת / רבי חיים ירוחם גינזבורג (ראשפוך נפשי עמ' לו)

רלו **הזן את העולם...** – הודאה על המזון / הסבא (זחמה ומוסר ח"א עמ' רמד)

רנה **אבינו** – האב האמיתי / הסבא (עשרת זקנים עמ' שעה)

רלז **הזן את העולם...** – האכילה מזון לנפש / הסבא (זחמה ומוסר ח"ב עמ' רז)

רנו **אבינו מלכנו** – ב' בחינות / הסבא (בית קלם בראשית עמ' שנא)

רלח **הזן את העולם...** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (זחמה ומוסר ח"ב עמ' שיו)

רנז **אבינו מלכנו** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (זחמה ומוסר ח"א עמ' קעד)

רלט **הזן את העולם כלו בטובו...** – החסד בהשפעת האוכל על האדם / הסבא (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' קג)

רנח **אבינו מלכנו** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (זחמה ומוסר ח"א עמ' קצט)

רמ **הזן את העולם כלו בטובו...** – החסד בטעם שבאכילה / הסבא (זחמה ומוסר ח"ב עמ' קכה)

רנט **אבינו מלכנו** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (כתבי הסבא ימ"ר עמ' א)

רמא **הזן את העולם כלו בטובו...** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (כתבי הסבא חנוכה עמ' פפח)

רס **וכל טוב ומקל טוב לעולם אל יחסרנו** – לא יחסר בעוה"ב / רבי ראובן מלמד (ישרי לב עמ' 291)

רמב **הזן את העולם... בתן בחסד וברחמים...** – הכרה בחסד ה' / רבי ירוחם ליוואוויץ (ישרי לב עמ' 284)

רסא **וכל טוב ומקל טוב לעולם אל יחסרנו** – שיהא בית קיבול / ר' צבי יעקב אבראהם (לב אבות עמ' פה)

רמג **ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד** – המזון שלעתידי לבוא / רבי ראובן דוב דסלר (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תקמו)

רסב **ונשא ברכה מאת ה' וצדקה מאלקי ישענו** – שכר גם על הסייעתא דשמיא / הסבא (כתבי הסבא חנוכה עמ' קעג)

רמד **ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד** – עוד בענין הנ"ל / הסבא (זחמה ומוסר ח"א עמ' ב)

רסג **ונמצא חן... בעיני אלקים** – הדרך לזה / הסבא (זחמה ומוסר ח"א עמ' טד)

רמה **על שהנחלת לאבותינו... ועל שהוצאתנו...** – נחלת אברהם / הסבא (בית קלם אמונה עמ' שנח)

רסד **ונמצא חן... בעיני אלקים ואדם** – העיקר בעיני ה' / הסבא (כת"י)

רמו **על שהנחלת לאבותינו** – גודל חובת ההודאה / מומכת רבי ראובן דוב דסלר (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תקעז)

רמז **ארץ חמדה טובה ורחבה** – ארץ שמטיבה / רבי יהזקאל לוינשטיין (אור יחזקאל ח"ה נמי שנה)

עדר **יוֹשְׁבֵימ וְעִטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם** – העטרה שנתנו לה' / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' 199)

ערה **וְנִהְיִים מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה** – המזון שלעת"ל / **הסבא** (כתבי הסבא ימ"נ עמ' קו)

רעו **הַרְחֵמֵן הוּא זִכְנֵנו לִימֹת הַמְּשִׁיחַ** – בשנים אלו כבר מוכרח לבוא / **הסבא** (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' קסט)

רעז **הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ** – מכח חג הפסח / **הסבא** (בית קלם אמונה עמ' רחצ)

רעח **וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן** – ה' נותן כל הנצרך / **רבי ראובן דוב דסלר** (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תמ)

רעט **וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן** – ה' מגדל רצון כל אחד / **הסבא** (ישרי לב עמ' 505)

רפ **וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' לא)

רפא **וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן** – מייטיב לכל / **רבי ראובן דוב דסלר** (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תנג)

רסה **וְנִמְצָא חֵן... בְּעֵינֵי אֱלֹקִים וְאָדָם** – הדרך לזה / **הסבא** (בית קלם בראשית עמ' קנה)

רסו **וְנִמְצָא חֵן... בְּעֵינֵי אֱלֹקִים וְאָדָם** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' נ)

רסז **וְנִמְצָא חֵן... בְּעֵינֵי... אָדָם** – הגדרים בזה / **הסבא** (בית קלם ספר הזכרון עמ' קעב)

רסח **וְנִמְצָא חֵן... בְּעֵינֵי... אָדָם** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' צ)

רסט **וְנִמְצָא חֵן... בְּעֵינֵי... אָדָם** – התכלית בזה / **הסבא** (בית קלם אמונה עמ' טז)

ער **לְיוֹם שֶׁכָּלוּ טוֹב לְיוֹם שֶׁכָּלוּ אַרְוֶף** – למעלה מהזמן / **הסבא** (כתבי הסבא חנוכה עמ' טו; חכמה ומוטר ח"א עמ' קסב)

רעא **לְיוֹם שֶׁכָּלוּ טוֹב לְיוֹם שֶׁכָּלוּ אַרְוֶף** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (כתבי הסבא חנוכה עמ' טו)

רעב **לְיוֹם שֶׁכָּלוּ טוֹב לְיוֹם שֶׁכָּלוּ אַרְוֶף** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (כתבי הסבא חנוכה עמ' טו)

רעג **לְיוֹם שֶׁכָּלוּ טוֹב לְיוֹם שֶׁכָּלוּ אַרְוֶף** – עוד בענין הנ"ל / **רבי יעקב ניימן** (דרכי מוסר עמ' שצז)

קעטא

קעטא

רצג **יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּה' עֲזָרָם וּמִגַּם הוּא** – השכר לרשע בעוה"ז מביא הצדיק לבטחון / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' קד)

רצד **ה' זָכְרָנוּ יְבָרֵךְ** – זכירה מביאה ברכה / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' שצד-ה)

רצה **ה' זָכְרָנוּ יְבָרֵךְ... הַקְּטָנִים עִם הַגְּדֹלִים** – ברכה משפיעה שפע לכולם / **רבי יחזקאל לוינשטיין** (אור יחזקאל ח"ז עמ' מג; ח"ז עמ' 19)

רצו **יְבָרֵךְ... הַקְּטָנִים עִם הַגְּדֹלִים** – ב' בחינות / **הרב שמואל שטכר** (דעת מקרא וישב עמ' 6)

רצז **לֹא הִמְתִּים יְהִלְלוּ יָהּ** – אותם החשובים כמת / **הסבא** (בית קלם אמונה עמ' תקכז)

רחצ **לֹא הִמְתִּים יְהִלְלוּ יָהּ** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' קז)

רצט **לֹא הִמְתִּים יְהִלְלוּ יָהּ** – כשאין דבקים במידותיו אין תועלת בהילול / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' קח)

ש **לֹא הִמְתִּים יְהִלְלוּ יָהּ... וְאִנְחָנוּ נְבָרֵךְ... מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּ יָהּ** – הילול בהכרה אמיתית / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' נא)

שא **לֹא הִמְתִּים יְהִלְלוּ יָהּ... וְאִנְחָנוּ נְבָרֵךְ... מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּ יָהּ** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' כט)

שב **אֶהְבֵּתִי כִי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי** – שמיעת ה' / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' שצה)

רפב **עַל חֶסֶדְךָ עַל אֲמַתְךָ** – לגוף ולנפש / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' ז)

רפג **עַל חֶסֶדְךָ עַל אֲמַתְךָ** – על הטבה ועל יכולתו ית' / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' טו)

רפד **עַל חֶסֶדְךָ עַל אֲמַתְךָ** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' נג)

רפה **לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיחָה נָא אֱלֹקֵיהֶם וְאֱלֹקֵינוּ בְּשִׁמְיָם** – אינם מאמינים שהנהגת הבריאה תלויה בישראל / **הסבא** (בית קלם שמות עמ' שפא)

רפו **עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם** – המאמין בידי אדם קרוי עצבים / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"ב עמ' שלג)

רפז **עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם** – עוד בענין הנ"ל / **רבי יוסף לייב ננדיק** (מוטרי קלצק עמ' רעט)

רפח **אֲזִינִים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ** – כח השמיעה / **הסבא** (בית קלם אמונה עמ' תקט)

רפט **אֲזִינִים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ** – עוד בענין הנ"ל / **רבי אהרן באקשט** (כתבי הסבא ותלמידיו ח"ב עמ' תתז)

רצ **כְּמוֹהֶם יְהִיו עֹשִׂיהֶם** – האדם נמשך אחר מחשבתו / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' רפו)

רצא **כְּמוֹהֶם יְהִיו עֹשִׂיהֶם** – עוד בענין הנ"ל / **הסבא** (חכמה ומוטר ח"א עמ' רמד)

רצב **כְּמוֹהֶם יְהִיו עֹשִׂיהֶם** – עוד בענין הנ"ל / **רבי יוסף לייב ננדיק** (מוטרי קלצק עמ' קכא)

שכב הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו – גם היסורים הם חסד / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' רטו: ח"ב עמ' קיב)

שכנ הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו – עוד בענין הנ"ל / רבי נחום זאב זיו (כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' רסז)

שכד הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו – הודאה על השמחה מגדלות ה' ועל שמיטיב לנו / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' טו)

שכה יאמרו נא יראי ה' כי לעולם חסדו – המצוות לטובתנו / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קיג)

שכו ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם – כח בעל בחירה להזיק / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קיג)

שכז ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קיג)

שכח ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם – עוד בענין הנ"ל / רבי ירוחם ליוואוויץ (דעת חכמה ומוסר ח"א עמ' ב)

שכט ה' לי בעזרי ואני אראה בשנאי – הישועה תתגלגל ע"י מעשיהם / רבי אליהו לאפיאן (לב אליהו ח"א עמ' רטו)

של טוב לחסות בה' מבטח באדם – בין מחסה לבטחון / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' כג)

שלא בשם ה' כי אמינם – גבורתו ית' מסוג שונה / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' 2)

שלב דחה דחיתני לנפול וה' עזרני עזי וזמרת יה' – עזר ה' מהתגברות כח הדוחה / הסבא (בית קלם אמונה עמ' תקיב)

שלב דחה דחיתני לנפול וה' עזרני עזי וזמרת יה' – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' שכד)

שלד ימין ה' עשה חיל ימין ה' רוממה ימין ה' עשה חיל – בזה"ל בהסתר / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קה)

שלה לא אמות כי אחיה... יסר יסרני... – השמחה ביסורין / רבי צבי הירש ברוידא(כתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' רפא)

שלו יסר יסרני יה' ולמנות לא נתנני – החיים אות על הטבתו / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' תמט)

שלו זה השער לה' צדיקים יבאו בו אודך כי עניתני... – קבלת היסורין היא השער לעוה"ב / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' תלג)

שלח זה השער לה' צדיקים יבאו בו אודך כי עניתני... – עוד בענין הנ"ל / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' רצו)

שג אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני כי הטה אזנו לי ובימי אקרא... – אהבת היסורין המביאים לקבלת פני שכינה / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' קכח)

דש אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני כי הטה אזנו לי ובימי אקרא... – עוד בענין הנ"ל / הסבא (ישירי לב עמ' 756)

שה אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני כי הטה אזנו לי ובימי אקרא... – מענין לענין / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' רד)

שו ומצרי שאול מצאוני – מצרי הגיהנום / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' כח)

שז שמר פתאים ה' – התנאים בזה / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' תנד)

שח כי חלצת נפשי ממות – השמחה בחיים / הסבא (בית קלם קנייני תורה עמ' שסא)

שט כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה – שמחת הצלה מהצרה נמשכת רק אצל הצדיק / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' רלז)

שי האמנתי כי אדבר אני עינתי מאד אני אמרתי בחפזי כל האדם כזב – אימתי נקרא שהנס שלו / הסבא (ישירי לב עמ' 757)

שיא כל האדם כזב – אין בעוה"ז אמת מוחלטת / רבי שלמה הרבני (מאמרי שלמה ח"ב עמ' נח)

שיב כל האדם כזב – בין שקר לכזב / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' ח)

שיג כל האדם כזב – בענין הנ"ל / רבי אליהו לאפיאן (לב אליהו ח"ב עמ' קמה)

שיד מה אשיב... – ההתרגשות באמירתו בקלם / רבי גדליה שניידר (בית קלם תפילה ומוסר עמ' שנה)

שטו מה אשיב לה' – מעלת הכניעה / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קיא)

שטז מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי – כל הבריאה למעננו / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קיא)

שיז מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי – ההכרה שאין די בהודייה / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קי)

שיח מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי – הכרה בגודל החובות לה' / הסבא (חכמה ומוסר ח"א עמ' שכד)

שיט מה אשיב לה'... נדרי לה' אשלים – קבלה בעת צרה / הסבא (כתבי הסבא חנוכה עמ' קיט)

שכ פתחת למוסרי – גילוי כוחות הנפש / הסבא (בית קלם קנייני תורה עמ' שנג)

שכא הללו את ה' כל גוים... כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם – הגויים יכירו מקור חכמת ישראל / הסבא (חכמה ומוסר ח"ב עמ' קיא)

סדר בדיקת חמץ

דיני בדיקת חמץ

- א. בתחילת ליל י"ד ניסן בודקין את החמץ. וחייבין לבדוק מיד בתחלת הלילה. וראוי להתחיל לבדוק תיכף אחר צאת הכוכבים שיש עדיין קצת מאור היום, כדי שלא יתראש או שלא ישכח. (תלא ס"א וסק"א).
- ב. אסור להתחיל לסעוד או ליכנס למרחץ או לעשות שום מלאכה חצי שעה קודם הלילה. וטעימה בעלמא מותר, והיינו פת כביצה ולא יותר, או פירות ואפילו הרבה. ומשהגיע זמן הבדיקה אין לשהות הרבה אפילו באכילת פירות. (ס"ב וסק"ה"ז).

בְּדִיקַת חָמֵץ

כמה סכלים הם בני אדם, ואם דבריהם נראים כמושכלים, אבל הם בלי העמקה לאמיתו.

לדוגמא, משכיל אשכנזי אחד לעג במכתב־עת שלו מתורת משה רבינו ע"ה, על שהענישה האוכל חמץ בכרת, דכיון שאינו אלא זכרון ליציאת מצרים, מה הטעם שעונשו קשה כל כך?

והנה לא ירד לעומקו כל עיקר, דכיון שהזכרון הזה יתד שהכל תלוי בו - מציאות השם והשגחה, ויתר הדעות הישרות שחיי הנצחי של האדם תלויים בו, מה הפלא כי עונשו ע"ז גדול.

זולת זה, הראנו לדעת כי כל מצוות השי"ת, המצוה היא ענין בפני עצמה, לבד כי היא זכרון, יש לה טעם עצמי ג"כ. ויש במצות אכילת המצה טעם עצמי ולימוד נפלא לאדם... [כדלהלן עמ' קלד].

ומעתה דעת לנבון נקל, כי כל שנה ושנה אכילתנו מצה היא להזכירנו יסוד הזה, ולא קשה למה העונש כל כך על חמץ.

מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסַבִּין
בְּבִנְי בָּרַק וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ
הַלֵּילָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם, רַבּוֹתֵינוּ
הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הֲרִי אֲנִי כִּבּוֹן שִׁבְעִים שָׁנָה,
וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד
שֶׁדֶרְשָׁה בֶּן זֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, א): לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת

וְכָל הַמְרַבֵּה לְסַפֵּר בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם הֲרִי זֶה מְשֻׁבָּח

אמר אדמו"ר הסבא זצ"ל שהוא מלשון משבית, שכל המרבה לספר ביציאת
מצרים גופו נשבח.

- עו -

הסיפור משביח
(הגר"י ליוואוויץ)

כל שמרבה להחזיק הרעיון שקיבל על עצמו בין ש'עונה' או 'שומע' מאחרים,
כך יתרבה מעלתו, כענין כל המרבה לספר ביציאת מצרים משובח - נשבח.

- עז -

בענין הנ"ל
(הגרצ"ב)

רבי יחזקאל לוינשטיין פירש בשם רבותיו בקלם, הרי זה משובח - סימן
שהוא אדם משובח, שיכול לספר כ"כ ביציאת מצרים.

- עח -

בענין הנ"ל (רבי)
ראובן מלמד

לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יְצִיאַתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ

רואים אנו שכל מה שהאדם צריך לו יותר, ואי אפשר לו לחיות בלא זה,
ברא הקב"ה בריבוי יותר, כגון לחם ומים ישנם הרבה, וכן אויר שאי אפשר
לחיות בלעדיו אף שעה אחת - מצוי הוא בכל מקום (עי' חוה"ל שער הבחינה פ"ה וברבינו

- עט -

זכרונה ב' פעמים
ביום

יום יצאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך הימים,
 כל ימי חייך הלילות. וחכמים אומרים, ימי חייך העולם
 הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח.

**ברוך המקום ברוך הוא. ברוך שנתן תורה
 לעמו ישראל. ברוך הוא.**

בחיי בראשית כח, ט), וא"כ כל מה שיש יותר, הוא סימן ליוקר עצמי, כי אי אפשר לחיות בלא זה.

והנה מצינו כי זכירת יציאת מצרים נתחייבנו לזכור ב' פעמים ביום, וגם אחד משש זכירות הוא יציאת מצרים, וגם כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים(!), א"כ נוכל להבין כי בוודאי יש לה יוקר עצמי, ואי אפשר לחיות בלא זה, כדי להתבונן כי הוא ית' משגיח ומושל בעולם. וא"כ ממילא מי שאינו מתבונן ביציאת מצרים - אינו חי!

ברוך המקום

אמרו ז"ל (אבות ג, טו): חביב אדם שנברא בצלם וכו' חביבין ישראל שנקראו בניו למקום וכו' שנאמר "בנים אתם לה' אלוקיכם" (דברים יד, א).

ונבאר עתה מה כיוונו חז"ל בזה שכתבו כאן מילת 'מקום' ולא כלשון המקרא, הנראה שכוונתם להפליג לאדם שיבין מעט, להשתומם מזה המאמר המבהיל.

יצייר האדם האוהב הנאות העולם, אילו היה העולם כולו ג"כ אוהב לו, כמו שהוא אוהב הנאת העולם, כמה מדושני עונג היה משפיע לו העולם [א"ה, ע"ע להלן בפיסקא הנך יפה רעיתי ובחכמה ומוסר ח"ב עמ' לח]. ומכל-שכן דכל-שכן הקב"ה שהוא מקומו של עולם, אם הוא אוהב מין האדם, כמה טובה מושפעת מוכנת גם עתה בזה העולם, להנות מן העולם, אם רק יהיה מוכן לקבל ההשפעה.

ראו נא אחיי, אילו לא זכינו רק למאמר הזה - דיינו.

כְּנֶגֶד אֲרֻבְעָה בְּנִים דְּבִרָה תוֹרָה:

אֶחָד חָכֵם. וְאֶחָד רָשָׁע. וְאֶחָד תָּם.

וְאֶחָד שְׂאִינֵנו יוֹדֵעַ לְשֵׂאוֹל.

- פא -
בענין הנ"ל
זה מושכל ראשון כי השי"ת שלם בכל מיני השלימות, ולכן אין לו תחילה וסוף, כי לו היה לו תחילה נמצא חסר מקודם, ואם היה לו סוף נמצא חסר לו סוף, וזה לנו לכלל מונח כי הבורא ית' שלם בכל מיני השלימות.

ונמצא לפי"ז ג"כ כי העולם אינו כלל עולם, כי אם היה עולם, היה חסר ממנו ית' מקום העולם, וזה לנו לכלל כי הבורא ית' אינו חסר כלל. ולכן נקרא הוא ית' מקום, מורה כי המקום שאנו רואים, הכל הוא ית' הוא.

כְּרוֹךְ הַמָּקוֹם כְּרוֹךְ הוּא כְּרוֹךְ שְׁנֵיתָן תוֹרָה... כְּנֶגֶד אֲרֻבְעָה בְּנִים

- פב -
רק המקום יכול לתת כוז תורה (הגרי" לוינשטיין)
שמעתי בקלם בשם הסבא ז"ל לפרש: כרוך המקום - רק המקום יכול ליצור דבר כזה. שהנה בטבע העולם, כל מחבר ספר, ספרו נעשה לפי רמת וסגולת המחבר, שכאשר המחבר גדול ומעמיק ביותר הרי אף ספרו נעשה רק למעמיקים ומבינים, ואילו פשוטי עם אין להם אפשרות לעסוק ולהבין את ספרו, ואילו הקב"ה ברא תורה שכל אחד מוצא בה את מקומו, אף התינוק הלומד פרשת ויקרא עוסק באותה תורה שמשוה רבינו ע"ה עוסק בה.

ולא זו בלבד, אלא כשם שהחכם עוסק בה משיג בה את חכמתו, ובכל דיבור ודיבור מוצא בה יקרות וחביבות התורה ורואה גדלות השי"ת בדברי תורה, כך הרשע מוצא בה את רשעתו, וכמו שאמרו: לא זכה נעשית לו סם המוות (יומא עב, ב), כי הרשעים מוצאים אפילו בתורה הוכחות וראיות לרשעתם.

ולמעלה זו לא מסוגל אדם, ורק הקב"ה יכול לתת תורה כוז שניתנה לכל, ואף לתם ושאינו יודע לשאול.

נתפרשה לנו התורה בדברי חכמים וחידותם באופנים שונים, לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, וכענין כנגד ארבעה בנים דיברה תורה וכו'. פני בינה פנימית כפי עומק מחקר העניינים, ופני הבנה הפשוטה בהליכות השכל כפי הנראה והמוטבע בפשוט, וכל אחד יוכל למצוא לו להתהלך ברחבה בתורה.

- 29 -
בענין ת"ל
(הג"ד
מובשו"ב)

למשל: הליכות פי' רש"י בכתוב בפשוטן של דברים; מוסרו הגיוני יסודו של הרמב"ן בנימוקיו; יושר פשוטו של לשון הכתוב והענין של הרשב"ם; דעותיו של הרב אברהם אבן עזרא; ומילוי השכלתו של הספורנו. וכזה הלא עוד ביאורים רבים מראשונים ואחרונים.

בְּרוּךְ שְׁנֵתָן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל

התורה שניתנה לנו מן השמים לא ידענו אם טובת שמים היא או טובתנו, ואחר שראינו שהקב"ה לאחר נתינת התורה משבח אותה, הרי בעליל שנתן לנו תורתו הקדושה למען הצלחתנו וטובתנו. והראיה, כי המוכר חפץ המכין לטובתו למען הממון, כשכבר קיבל והשיג הממון בעד המקח, הוא עצב על שיצא החפץ מידו, ובוודאי לא ישבח את המקח אח"כ, אבל הקב"ה בנתינת תורתנו לטובתנו מכין, ולכן אחרי הנתינה הוא שמח כי נגמר טובתנו, והוא משבח אותה למען לא נעזבה ויצא לאור טובתנו, ואז נבין מעצמנו טובת התורה הקדושה.

- 30 -
התורה ניתנה
לטובתנו

אֶחָד חָכֵם

דע בני, כי החכם יקרא מי שהוציא לפועל את שכלו, אם רב או מעט, זה תלוי הוא בטבע שכלו, אבל העיקר שלפי כוחו ישתמש בשכל.

- 31 -
חכם הוא
כשהרצונות אינם
שולטים על השכל

והראיה דהרי הכתוב אומר "חכם ירא וסר מרע" (משלי יד, טז), ומה יעשה בעל שכל־קטן בטבע? אלא על כרחך כיון שהוציא שכלו מחושיו, נבדל השכל מחומריותו, ויִרְאָה לפי כוחו מרחוק - חכם יתקרי.

וכן מוכח מהכתוב "הן יראת ה' היא חכמה" (איוב כח, כח), ומה יעשה בעל שכל־הקטן? אלא על כרחך כנ"ל, כי גדר חכם הוא שכל נבדל לפי כח האדם.

☆

- 10 -
בענין הנ"ל
התבוננתי, כי אין ראוי באמת להקרא בשם חכם, רק מי שהכשיר מידותיו. כי בלי כשרון המידות, גם מה שהתחכם, אינו שלו ובידו. כי המידה המגונה תבוא ותעשוק ותשכיח ממנו חכמתו ברמיזה אחת, קלה שבקלות, מהמידות המגונות. די לחכימא הנ"ל, ברמיזה קלה, לעשוק ממנו מאה התחכמויות.

ונמצא כי המידה היא החכמה ולא הוא. ומעשיו סותרים דיבוריו בכל עת ובכל שעה. ונמצא כי הוא אינו בעל החכמה, כי אם היה בעלים על החכמה, למה האברים אינם סרים למשמעתה, כמו שסרים לכל רצונותיו.

- 11 -
בענין הנ"ל
הרצון הוא פתי גדול והשכל הוא החכם. והלא הרצון והשכל יחד בחדר אחד שוכנים בהאדם ואיך יתכן סכל וחכם יחד?

אלא כי מי שגבר וידו על העליונה והוא העליון המנהל את האדם, על שמו יקרא האדם. אם המנהל הוא השכל וכובש את חפץ הנהגת הרצון - בשם חכם יקרא, ואם הרצון ינהל לרגלו מלאכת האדם וכובש את הנהגת החכם הוא השכל, הלוא הפתי ידו על העליונה והוא המנהיג, והאדם הזה בשם פתי יקרא.

אַחַד חָכֵם וְאַחַד רָשָׁע

- 12 -
רשנות באה
מחסרון בחכמה
ההפרש, מה בין צדיק לרשע, הוא רק כח הציור, כי מי לא ידרוש עוה"ב שהיא טובה מתמדת וכולו טוב (עיי' חוה"ל שער התשובה סופ"ה), אבל כח הציור חסר לרשע, ולא חסרון אמונה בשכר ועונש כסברת העולם, ויש לנו ביאור ע"ז כמו חי.

הציורים בדבר שאינו בחוש, כמו העבר ומכש"כ העתיד, אינו בא רק מחכמת המשכיל על דבר, אשר דרך חכמה לו לחקור על כל דבר לאשורו, ולבוא עד תכונתו. ולכן אמרו: איזהו חכם? הרואה את הנולד (תמיד לב, א), פירוש ציורי העתיד נגד פניו.

חֶכֶם מָה הוּא אֹמֵר:

מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר עָוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
אֶתְכֶם (דברים ו, כ). וְאֵף אֶתָּה אֲמֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח
אֵין מִפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן.

מָה הָעֵדוּת...

שבת ויציאת מצרים ופסח נקראים עדות, כי הם עדות על מציאות השי"ת, ומהם נתברר היטב כוונת הבריאה.

- פ -

נדודת הם המצוות
המלמדות אמונה

עדות הם הכללים המורים על אמונה והשגחה, כמו שבת ויציאת מצרים ותפילין, והם כמו דרך הכנה לפרטים.

- צ -

בענין ה"ל

מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשָׁפְטִים

מקרא מלא דיבר הכתוב בפר' ואתחנן "לא תנסו את ה' אלוקיכם כאשר נסיתם במסה, שמור תשמרון את מצוות ה' אלוקיכם ועדותיו וגו'" (דברים ו, טז-יז)... יעו"ש בהרמב"ן ז"ל בלשונו הזהב: אין רצון השם לעשות ניסים לכל אדם ובכל עת... ולכך אמר הכתוב בכאן שמור תשמרו מצוותיו ועדותיו, שהם הניסים שעשה לכם מכבר להיות לכם לעדות, כגון הפסח והמצה והסוכה, ותשמרו חוקיו אע"פ שלא תדעו טעמם...

- צ -

העדות מביאים
לקיים החוקים

יצא לנו מזה הלכה למעשה ויסוד כל התורה כולה, כי מחוייבים אנחנו לעשות העדות, כפסח, מצה, תפילין, ושבת וכדומה, אשר הם מורים על יכולתו והשגחתו, באופן שע"י עשייתנו יוכלו הדברים להתברר על דרך אות ומופת, כאילו ראינו בעינינו, כי אין עדות ברורה כמפורסמות, למעיין בהם.

ואחרי שיתברר אצל האדם כל העדות בדרך אות ומופת כנ"ל, רצון השי"ת שיעמול להיות לו שכל חזק ביסוד הזה, ויבנה עליו בנינים מבצרים, ולא יזיזו מדעתו החזקה שום נסיון בעולם, כי יבין שהכל כדי לנסות את האדם.

רְשָׁע מִה הוּא אֹמֵר:

מִה הָעֵבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם (שמות יב, כו). לָכֶם וְלֹא לוֹ.
וְלִפִּי שְׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכֶּלֶל כִּפָּר בְּעֶקֶר.

מִה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים

- צב -
העדות מביא
לידיעות
המקובלים

התורה מסוגלת להשיב הנפש מן הכח לפועל, כאשר היתה הנפש קודם שבאת לעולם בפועל, ועל ידי כך משיג בחינת הפילוסופיה שיש בתורה, פי' ידיעת אלקות... כענין ידיעת המקובלים האר"י ז"ל וכדומה לו. וזה בחינת העדות שיש בתורה, כשבת ויציאת מצרים וכדומה.

וזהו מה שנאמר בתהלים (יט, ח) "תורת ה'" היינו חוקים ומשפטים, מסוגלים להשיב נפש לפועל, היינו "משיבת נפש", ונמצאת התורה כמו כח השכל להבין באמצעותה את בחינת ה"עדות" היינו ידיעתו ית', היינו "מחכימת פתי" להבין הפילוסופיה הקבלית.

מִה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים

יש בתורה בכל קוץ וקוץ כל הבחינות, חוקים ומשפטים ועדות.

- צג -
בחינות שונות
בכל קוץ

- צד -
בענין הני"ל

התורה היא תורה אלוקית והיא למעלה מן השכל, על כן יש בה בין במשפטים בין בחוקים - בכל אחד - יש בה חוק ומשפט. בחוקים יש בה בחינת משפט, ובמשפטים יש בה בחינת חוקי. והבן זה מאד כי אין כאן מקום להאריך בזה.

מִה הָעֵבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם... כִּפָּר בְּעֶקֶר

- צה -
מתנגדי המוסר
כופרים בתורה

אמרו ז"ל עה"פ (במדבר כא, כז) "על כן יאמרו המושלים" אלו המושלים ביצרים "בואו חשבון" בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה וכו' (ב"ב עח, ב), ועי"ז יבוא לבחור בעצת השי"ת "ובחרת בחיים" (דברים ל, יט).